

Závěry hodnocení regionálního rozmístění investic do vzdělávací infrastruktury IROP 2014-2020

Předmětem **Hodnocení regionálního rozmístění investic do vzdělávací infrastruktury Integrovaného regionálního operačního programu (dále IROP) 2014-2020** bylo:

- **vyhodnocení regionálního rozmístění investic do vzdělávací infrastruktury** Integrovaného regionálního operačního programu (dále IROP) 2014-2020;
- formulace **doporučení k územnímu rozmístění a územnímu zacílení podpory**;
- návrh a zpracování **vizuální prezentace regionálního rozmístění investic do vzdělávací infrastruktury** a výstupů hodnocení prostřednictvím **interaktivních on-line mapových a datových aplikací**.

Studie vedle těchto klíčových výstupů a výsledků rovněž **navrhla a uplatnila metodické postupy hodnocení; připravila přehledy dat dokumentující regionální rozmístění investic do vzdělávací infrastruktury IROP 2014-2020** v členění podle specifických cílů IROP a typů vzdělávacích aktivit, a to za regionální strukturu ČR (kraje, okresy, SO ORP, obce) a území, jež jsou předmětem národní regionální politiky (SRR ČR); **poskytla doporučení ke shromažďování a struktuře datových a dalších vstupů** pro zajištění opakované realizace hodnocení a vizualizace jeho výsledků.

Hlavními **přínosy** evaluace jsou:

- **hodnocení a vizualizace regionálního rozmístění investic do vzdělávací infrastruktury IROP 2014-2020**, a to až do úrovně obcí;
- **souhrnné hodnocení a zobrazení forem podpory v územních celcích** (prostřednictvím odlišných specifických cílů IROP a specificky tematicky zaměřených výzev) – např. v území ITI a CLLD se snoubí podpory prostřednictvím individuálních výzev a integrovaných výzev ITI a IPRÚ a CLLD;
- poukázání na **mimořádnou různorodost čerpání z IROP** (s ohledem na typ vzdělávacích aktivit, specifické cíle IROP a míru čerpání, tj. celkové způsobilé výdaje na obyvatele) v územních celcích, a to na úrovni SO ORP a obcí, a také krajů;
- dokumentování **nižší úrovně čerpání** v územích s vyšší potřebou podpory s ohledem na priority národní regionální politiky a potřeb sociálního začleňování a prevence sociální exkluze a segregace;
- poskytnutí **informační podpory** sloužící nejen k **hodnocení ze strany národní úrovně** (řídícího orgánu IROP, MMR ČR, ad.) ale rovněž pro **sebehodnocení aktérů v území**, a to vzájemným porovnáním svých výsledků s ostatními aktéry v území a jejich výsledky.

Evaluační otázky (EO) byly formulovány nad rámec specifických cílů programu IROP 2014-2020 v oblasti vzdělávání. IROP 2014-2020 je ve studii hodnocen z pohledu vybraných aktuálních otázek spojených s intervencemi do vzdělávací infrastruktury. Evaluační otázky byly formulovány oproti cílům programu šířeji s cílem vyhodnotit regionální rozmístění podpory

ze strany IROP s ohledem na možnost využít výsledky analýz a hodnocení pro zpřesnění územního zacílení podpor pro budoucí intervence. Hodnocení regionálního rozmístění investic do vzdělávací infrastruktury IROP 2014-2020 bylo tudíž **provedeno vůči ex-post stanoveným kritériím**.

EO 1 Jaké bylo regionální rozložení investic IROP do úrovně SO ORP?

Výsledky **ukázaly poměrně různorodý vzorec rozmístění investic IROP na úrovni SO ORP a obcí**. Území Plzeňského kraje, Karlovarského kraje a Ústeckého kraje se přitom vyznačují nižší mírou intenzity podpory IROP, než tomu bylo u ostatních krajů České republiky. Vzhledem k tomu, že jde o regiony spojované s vyšší mírou sociálního vyloučení a kraje, na něž prioritně cílí národní regionální politika, zjištění poukazuje na skutečnost, že **mezi alokací podpory ze strany IROP pro infrastrukturu vzdělávání a naplňováním priorit národní i regionální politiky v oblasti podpory zmírňování regionálních disparit nebyla zjištěna jasnější souvislost**. Tato skutečnost je ovšem daná tím, že IROP 2014-2020 mohl v podstatě podpořit všechny dobře připravené projekty. **Regionální rozmístění investic IROP 2014-2020** tak bylo především **odrazem aktivity aktérů v území** a objemu předložených projektů z daného regionu. Zjištění lze interpretovat také tak, že aktéři v krajích, SO ORP a obcích s nižší mírou intenzity podpory IROP nevyužili dostatečně možnosti podpory, která se v období 2014-2020 nabízela.

EO 2 Do jaké míry odpovídá intenzita/zaměření podpory IROP prioritám Strategie regionálního rozvoje ČR (SRR) 14-20 a zaměření SRR 21+?

S výjimkou kategorie regionálních center byla intenzita podpory IROP v územích, jež jsou prioritou Strategie regionálního rozvoje, pod průměrem za celou Českou republiku. V případě strukturálně postižených krajů to bylo necelých 80 % národního průměru (a to přesto, že na podporu tzv. uhelných regionů byla dodatečně vyhlášena specifická výzva č. 92) a v hospodářsky a sociálně ohrožených územích jen 91 % národního průměru. Nižší, než celostátní průměr byla rovněž podpora investic v oblasti vzdělávání v metropolitních oblastech a aglomeracích, kde je největší tlak na kapacity školských zařízení. Na druhou stranu je zřejmé, že výzvy IROP zaměřené na **integrované projekty v rámci ITI/IPRÚ a CLLD** a alokace finanční podpory pro vzdělávací infrastrukturu **pomáhají posilovat územní spolupráci v metropolitních regionech a aglomeracích a na území MAS**. K výsledkům hodnocení je nicméně nutné poznamenat, že **v rámci hodnocených územních kategorií a typů existují značné rozdíly v intenzitě využití podpory IROP na obyvatele**. Celkové obecné hodnocení za územní typ jako celek musí být tudíž při jeho aplikaci **doplněné o detailní územní vhléd a vyhodnocení na úrovni jednotlivých regionů a obcí**.

EO 3 Do jaké míry směřovala podpora vzdělávací infrastruktury do území s vyšší mírou sociálního vyloučení?

Podpora vzdělávací infrastruktury alokovaná prostřednictvím výzev specificky zaměřených na SVL v období 2014–2020 směřovala do území s vyšší mírou sociálního vyloučení v podprůměrné míře. Tyto zdroje často disproporčně pomáhaly v územích a regionech s nižší mírou sociálního vyloučení. **Investiční prostředky poskytnuté prostřednictvím specifických**

výzev zaměřených na SVL pomáhaly i v jiných než sociálním vyloučením ohrožených a segregací poznamenaných územích a regionech. Tento výsledek je dán zacílením výzev zaměřených na SVL na úroveň správních obvodů ORP, v nichž se SVL vyskytovaly. SO ORP byly zahrnuté bez ohledu na míru sociálního vyloučení, a tak zahrnovaly většinu území a populace Česka (bez Prahy). Konkrétní SVL bylo přitom možné **prioritně podpořit ve výzvách na základě projektů předložených v rámci KPSVL**. IROP všechny žádosti v rámci KPSVL podpořil. Na úrovni KPSVL bylo ale připraveno jen **málo projektů o malém investičním objemu**.

EO 4 Do jaké míry směřovala podpora vzdělávací infrastruktury do území s vyšší mírou problémovosti z hlediska SRR a sociálního vyloučení ve vzdělávací soustavě?

Dva typy území, jež jsou dlouhodobými prioritami zacílení SRR, a to strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožená území vysoce korelují s regiony s vysokou mírou sociálního vyloučení a mimořádným výskytem sociálně vyloučených lokalit. V obou případech byla **intenzita využití podpory ze strany IROP výrazně podprůměrná**. Tato regionální nerovnoměrnost v intenzitě podpory IROP je **odrazem aktivity aktérů v území** a počtem/objemem předložených projektů z daného regionu. Vzhledem k dostatku zdrojů IROP (po navýšení původní alokace), lze konstatovat, že aktéři v krajích, SO ORP a obcích s nižší mírou intenzity podpory IROP **nevyužili dostatečně možnosti podpory, která se v období 2014-2020 nabízela**.

EO 5 Do jaké míry směřovala podpora vzdělávací infrastruktury do území s nedostatečnými kapacitami mateřských škol?

Podpora vzdělávací infrastruktury alokovaná prostřednictvím výzev specificky zaměřených na předškolní vzdělávání (MŠ) byla při porovnání s typy SO ORP podle míry naplnění kapacity školských zařízení (aktuálně, tj. v období po roce 2020) zcela různorodá a nevykazovala žádný zřejmý prostorový vzorec. Území a regiony s nižší mírou podpory nyní vykazují nedostatky kapacit. Zároveň, území s vyšší mírou podpory aktuálně nevykazují problémy s nedostatkem kapacit. V rámci diskusí nad výsledky hodnocení byla vyslovena **hypotéza, že díky podpoře z IROP 2014-2020 došlo v řadě lokalit a regionů k pokrytí potřeb** a aktuálně používaná typologie SO ORP podle nedostatečných kapacit MŠ tato území neukazuje jako problémová¹.

EO 6 Jaká jsou doporučení k územnímu rozložení podpory reflektující její nerovnoměrnost, tj. koncentraci intervencí do určitých území?

Provedená hodnocení a souhrnné odpovědi na evaluační otázky poukázaly na skutečnost, že intenzita podpory rozvoje vzdělávací infrastruktury v rámci IROP 2014-2020 **nekoresponduje s cíli regionální politiky v oblasti snižování regionálních disparit ani s cíli zaměřenými na snižování a prevenci sociálního vyloučení a segregace**. Zároveň je ale nezbytné poznamenat, že IROP **buď neměl dostatečné podklady pro podrobnější územní zacílení**, nebo reflektoval požadavky partnerů z MŠMT ČR (preferenci podpory prioritám na úrovni MAP a KAP vedoucí

¹ Podle tematicky souvisejících publikovaných studií (Výsledková tematická evaluace Dohody o partnerství pro období 2014-2020 a Výsledková evaluace přínosů evropských fondů na regionální úrovni) přispívala podpora z ESIF 2014 - 2020 k navyšování kapacit MŠ a služeb péče o děti a statisticky významně tak zvýšila podíl 3-4 letých dětí zapsaných v MŠ na všech dětech dané věkové kategorie.

k plošným podporám IROP) a ASZ ČR (malý počet a objem projektů v rámci KPSVL). Nejdůležitějším faktorem pak byla skutečnost, že **objem žádostí nijak zásadně nepřevyšoval finanční možnosti IROP 2014-2020 a většina žádostí byla uspokojena². Regionální rozmístění investic IROP je tudíž výsledkem aktivity aktérů v území** a objemu předložených projektů z daného regionu. Jinými slovy, aktéři v krajích, SO ORP a obcích s nižší mírou intenzity podpory IROP **nevyužili dostatečně možnosti podpory**, která se v období 2014-2020 nabízela. V aktuálním a budoucím období je nicméně nezbytné posílit **intenzivní spolupráci na propojení agend MMR ČR a MŠMT ČR**, a to od úrovně definování politik a strategií po jejich naplňování a monitorování důsledků a dosažených výsledků.

Na základě analýz a vyhodnocení evaluačních otázek bylo formulováno pět **doporučení**:

1) Doporučení k rozmístění a zacílení podpory IROP s ohledem na **sociálně vyloučené lokality**

SVL a lokality segregace mají sice výrazně nerovnoměrný regionální výskyt, zároveň ale jde o jevy, jež jsou velmi lokalizované. V rámci intervencí IROP zaměřených na vzdělávací infrastrukturu se doporučuje zvážit vazbu na tzv. „segregované“ školy s vysokým podílem sociálně znevýhodněných žáků. Doporučuje se **územní cílení výzev specificky zaměřených na sociálně vyloučené lokality nejen v úrovni SO ORP, ale zároveň i v měřítku obcí, základních územních jednotek (ZUJ), popř. lokalit** (základních sídelních jednotek – ZSJ).

2) Doporučení k rozmístění a cílení podpory IROP s ohledem na **kapacity školských zařízení**

Doporučuje se **přesnější územní zacílení podpory na základě kombinace hodnocení potřeby intervence na úrovni SO ORP a v měřítku základní územní jednotky (ZUJ)**, tj. obce nebo městské části/obvodu ve velkých a správně členěných městech.

3) Doporučení ke zvýšení podpory IROP v regionech s výrazně **podprůměrným čerpáním**

Doporučuje se zjistit **důvody nízkých celkových způsobilých výdajů (CZV) na obyvatele** u Karlovarského, Plzeňského, Ústeckého a Moravskoslezského kraje, a to zejména s ohledem na skutečnost, že ve třech případech jde o strukturálně postižené kraje a kraje s mimořádně vysokou úrovní sociálního vyloučení a výskytem SVL a segregace. Zaměřit se na **podporu žadatelů v regionech s podprůměrnou mírou využití podpory** a zároveň s **vysokou mírou potřeby** pro podporu místního a regionálního rozvoje.

4) Doporučení pro **monitorování a hodnocení** podpor IROP

Lokalizovat projekty podpořené IROP do úrovně ZUJ (doplnit kódy ZUJ) ve městech členěných na obvody a městské části (Brno, Ostrava, Plzeň), tak aby bylo možné provádět **územně podrobnější hodnocení v rámci velkých měst**.

5) Doporučení pro **hodnocení územních důsledků** projektů podpořených IROP

Pro zachycení **územního rozsahu důsledků projektů podpořených IROP** zvážit využití **metodiky TIA**, jež byla připravena pod záštitou MMR ČR.

² Z Výsledkové tematické evaluace Dohody o partnerství pro období 2014-2020 vyplývá, že podpora z ESIF celkově pokrývá 15 – 25 % investic do infrastruktury a vybavení v regionálním školství a prokazatelně zlepšuje kvalitu zázemí a vybavení škol.

Závěry jsou součástí manažerského shrnutí „Hodnocení regionálního rozložení investic do vzdělávací infrastruktury Integrovaného regionálního operačního programu 2014-2020: Závěrečná zpráva“ (2024), kterou zpracoval prof. RNDr. Luděk Sýkora, Ph.D., Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Centrum pro výzkum měst a regionů (CVMR).

**PŘÍRODOVĚDECKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

**MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR**